

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul-Aile İlişkileri Konusunda Yapmaları Gereken ve Yapmakta Oldukları İşler*

The School-Family Relationship Duties that Primary School Administrators Actually Perform and are Supposed to Perform

Mehmet ÖZBAŞ**
Abdi İpekçi İlköğretim Okulu

Yusuf BADAĞAN***
Hacettepe Üniversitesi

Öz

Bu araştırma ile ilköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken ve uygulamada yapmakta oldukları işlerin düzeyine ilişkin yönetici ve veli görüşleri ile bu görüşler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunup bulunmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma evreni, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçelere bağlı ilköğretim okullarında görev yapan 1437 yönetici ile 516.326 öğrenci velisinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini de 15 ilçeden yansız olarak seçilen 6'sından, yine yansız olarak belirlenen toplam 92 ilköğretim okulundan 284 yönetici ile 384 öğrenci velisi oluşturmuştur. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış, faktör analizi ile madde faktör yükleri hesaplanmıştır. Analizler sonunda kullanılan ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, hem veliler hem de yöneticiler için "okul güvenliği" konusu ile ilişkili olan işler, okul-aile ilişkileri sürecinde en yüksek düzeyde gerçekleştirilmesi gerekenler olarak görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Okul-aile ilişkileri, ilköğretim okulu, okul yöneticisi, öğrenci velisi.

Abstract

This study aims to determine the opinions of primary school administrators and students' parents about the level of school-family relationship duties that administrators are actually performing and are supposed to perform. The study population of the research was comprised of 1,437 administrators who work at the primary schools in the subprovinces of Greater Ankara Municipality and 516,326 parents of the students. The sample of the study included 284 administrators and 384 parents of students from a total number of 92 primary schools which were chosen randomly among six districts out of fifteen. The validity and reliability studies of the scale were completed prior to its application and it was observed that the scale met the required reliability and validity criteria accepted in similar research. According to the results of the study, the duties concerning 'school security' were seen as the ones that were expected to be performed by the administrators at the highest level for both groups.

Keywords: School-family relationship, primary school, elementary school, school principal, head teacher, headmaster, parent

* Çalışma, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce Ocak 2009 tarihinde kabul edilen, aynı adlı doktora tezine dayanmaktadır.

** Dr. Mehmet ÖZBAŞ, Abdi İpekçi İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmeni, Yenimahalle / ANKARA, ozbas69@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr. Yusuf BADAĞAN, Hacettepe Üniversitesi - Eğitim Fakültesi - Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi, Beytepe / ANKARA, e-posta: badavan@hacettepe.edu.tr

Summary

Introduction

This study aims to determine the opinions of primary school administrators and students' parents about the level of school-family relationship duties that administrators are actually performing and are supposed to perform. Additionally, whether or not there exists statistically significant differences between these opinions was scrutinized. If there are differences in opinions within the administrator and parent groups in terms of some independent variables are also tried to be identified.

Method

The research followed a survey model which aims to describe the existent situation. The population of the research is comprised of 1437 administrators who work in primary schools within the borders of Greater Ankara Municipality and 516,326 students' parents. The sample of the study included 284 administrators and 384 parents of students from totally 92 primary schools which were chosen randomly among six districts out of fifteen.

A Five-point Likert Scale with five dimensions was developed to collect data by the researcher. A pilot study was carried out with a total number of 95 administrators and 126 parents at 32 primary schools. Subject specialists were consulted for the content validity of the scale. Exploratory and confirmatory factor analysis was conducted to check on the construct validity of the scale. It was observed that the scale was multi-dimensional and it showed a high level of goodness-of fit indices. For the reliability of the scale, internal consistency coefficients were calculated to assess the reliability of each of five dimensions. It was seen that the scale met with the required reliability criteria measures. For the statistical analysis of the data, arithmetic mean, standard deviation, t-test, ANOVA and LSD tests were used. Significance level was accepted as 0.05 in comparing the views.

Results and Discussion

According to the results of the study, administrators and parents had a very high level of expectation for the school-family relationship duties that school administrators were supposed to perform. However, the expectation levels of the parents were statistically significantly higher than the administrators. The duties concerning 'school security' were seen as the ones that were expected to perform by the administrators at the highest level for both groups. Similarly, both the parents and administrators gave the top priority solving the 'disciplinary problems'.

Administrators found their own performances on the school-family relationship higher than what the parents thought. 'Organizing educational activities about substance abuse and violence' was seen as the duty performed at the lowest level. Parents with high income level and who were well-educated reported that there was a higher interaction between family and school about the school life of their children. Female parents pointed out that there were more school-family relationship in the schools with some female administrators than those in which only male administrators worked.

Conclusion

Based on the results of the study, it was suggested that 'the analysis of educational requirements' should be prepared for determining the educational requirements of parents about their children and 'family education seminars' should be organized. It was also suggested that socio-economically disadvantaged students should be provided more economic and social support. It was also pointed out that administrators should be appointed among those who studied at graduate level of educational administration and more female administrators should be employed in administrative positions for administrative effectiveness.

Giriş

Eğitim örgütlerinin işlevlerini hedeflenen yönde gerçekleştirebilmeleri için, hizmet sundukları taraflarla etkileşim çabaları içinde bulunmaları zorunludur. Bu nedenle okul yöneticileri açısından, öğrenci aileleriyle demokratik esaslara uygun ilişkilerin kurulup sürdürülmesi, zorunlu olarak gerçekleştirilmesi gereken yönetsel bir etkinlikler bütünüdür. Aileden başlatılması gereken ve eğitimin etkililiğini artıran bu etkinlikler, aynı zamanda önemli bir örgütsel iletişim sürecidir.

İletişim, örgütteki en önemli yaşamsal işlevlerden biri olup örgütün can damarı niteliğindedir (Tourish ve Hargie, 1998). Örgüt açık bir sistem olarak, çevresiyle de sürekli ilişki ve etkileşim içindedir. Bir örgütün yaşamsal süreçlerini etkili bir şekilde gerçekleştirebilmesi, onun çevresi tarafından kabul edilmesine bağlıdır. Örgüt, insan kaynaklarını ve müşterilerinin büyük çoğunluğunu çevresinden sağlamaktadır. Bu nedenle, örgütün çevresiyle sağlıklı ilişkiler içinde bulunabileceği olanakları geliştirmeksizin varlığını sürdürmesi pek olası değildir (Wells ve Spinks, 1999). İnsanın sistemin temelini oluşturduğu eğitim örgütlerinde bilimsel, teknolojik, bireysel ve toplumsal birçok değişken, çevreyle etkili iletişimi zorunlu kılmaktadır (Celep, 1998; Hoy ve Miskel, 1991).

Okulların işlevlerini amaçlanan yönde gerçekleştirebilmeleri için, çevreleriyle etkili ilişkiler kurmaları gerekir. İlköğretim düzeyinde aileler, yasal ve yönetsel açıdan okulların etkili ilişkiler kurmak zorunda oldukları en yakın sosyal çevreyi oluşturmaktadır (MEB, 2004). Okulların sosyal çevreyle ilişkilerine ailelerden başlamalarının gerekliliği ilgili alanyazında da vurgulanmaktadır (Epstein, 1995; Nural, 1987; Özçınar, 2003; Taymaz, 2000).

İlköğretimde Okul-Aile İlişkileri

İlköğretimi, orta ve yükseköğretimden ayıran en önemli iki temel özellik, “ilköğretimin ilk ve zorunlu öğretim basamağını oluşturmasıdır.” Bu özellikler, aynı zamanda ilköğretimde, bireysel ve toplumsal gereksinimlerin sürekli dikkate alınmasını gerektirir. İlköğretime, “öğrencileri yaşama ve üst öğrenime hazırlama” işlevi de yüklenmiştir (MEB, 2004). Öğrenci özellikleri, ilköğretimden beklenen işlevler, bu öğrenim düzeyinde, öğrenci aileleriyle etkili işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Bu olgu, ilköğretimde okul-aile ilişkilerini bilimsel düzeyde araştırılması gereken bir sorun haline getirmiştir. Aile ile okulun toplumsal ilişkiler süreci, deneme-yanılma yoluyla gerçekleştirilecek uygulamalara bırakılamayacak kadar önemli, çağdaş, yönetsel ve demokratik bir etkinlikler bütünüdür. İlköğretim 6-14 yaşlar arası çağ nüfusunun öğrenimini kapsayan, temel ve zorunlu öğretim basamağı olduğundan bu düzeyde, öğrencinin karar, eylem ve davranışlarından birinci derecede ailesi sorumludur. Çünkü bu öğrenim düzeyindeki öğrenciler çocuk olarak kabul edilmektedir (Birleşmiş Milletler, 1995).

Okul-aile ilişkilerinin temel amaçları: Etkili ve verimli öğrenme süreçlerinin gerçekleştirilmesi, ailenin eğitime ilişkin bakış açısının olumlu yönde değiştirilmesi, öğrencinin öğrenme etkinliklerine güdülenmesi, benlik saygısının geliştirilmesi, öğrencinin çevreyi tanuması, ilgilenmesi, çevreyle etkin bir bütünleşmeyi gerçekleştirmesi ve çevrenin olumsuz etkilerinden korunmasında aileyle anlamlı işbirliği şeklinde sıralanabilir (Belser, 1993; Burns, 1990; Gül, 1998; Özçınar, 2003; Uluğ, 1990).

Türkiye’de Okul-Aile İlişkileri

Türk eğitim sisteminde, eğitimin amaçlarının neler olduğu ile bu amaçlara ulaşmak için gerekli olan örgütsel yapılanma ve süreçlere, yasal ve yönetsel düzenlemelerde ayrıntılı bir biçimde yer verildiği görülmekte; ancak uygulamada istenilen sonuçlara ulaşılamamaktadır. Eğitim sisteminin geneli için ileri sürülebilecek bu olgunun okul-aile ilişkileri için de geçerli olduğu söylenebilir. Türkiye’de özellikle 1990’lı yıllardan itibaren, etkili eğitim olanaklarının geliştirilebilmesi amacıyla MEB tarafından birçok uygulama başlatılmış; yenilik ve gelişme çabalarına yer verilmiştir. Ancak, bütün bu yenileşme ve gelişme çabalarına rağmen, okul-aile ilişkilerinin arzulanan düzeye ulaşmasını sağlayabilecek planlama ve uygulama düzeyine erişilememiştir. Okul-aile ilişkilerinin istenilir bir düzeye ulaşmadığını gösteren çok sayıda

araştırma bulgusu vardır (Aytaç, 1995; Balcı, 2001; Bilgin, 1990; Çelikkaya, 1996; Doğan, 1995; Oğan, 2000; Şişman ve Turan, 2002). Temel eğitim olanaklarından yoksun kalmış ailelerden gelen çocuklar için ilköğretim, sosyal adaleti sağlayıcı bir işleve sahiptir. Çünkü ilköğretim, ailelerinden kaynaklanan nedenlerle yoksunluk içinde doğmuş çocuklara temel beceriler kazandırmaktadır. Bu olgu, ilköğretimin 'eğitimsel yoksunluk döngüsünü' kolaylıkla kırabileceğini de göstermektedir. Okul-aile ilişkileri ise eğitim olanaklarından yoksun kalmış ailelere, eğitimin öneminin davranış düzeyinde kazandırılabilceği etkileşim fırsatları sunmaktadır.

Okulların ailelere ilişkin işlevlerini beklentiler doğrultusunda karşılayabilmesi, öncelikle ailelerin çocuklarına yönelik eğitim ihtiyaçlarının saptanmasına bağlıdır. Bu nedenle aile eğitilmeden, ailenin eğitime ilişkin bakış açısı değiştirilip olumlu bir düzeye getirilmeden, çocukların eğitilemeyeceği anlayışının benimsenmesi zorunludur. Türk eğitim sisteminde ailelerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmaların yeterince gerçekleştirilemediğini birçok araştırma bulgusu da doğrulamaktadır. Ailenin okul toplumu içerisinde yer almasını amaçlayan okul-aile birlikleri beklentilere yanıt verememekte; okul-aile ilişkilerinin beklenen yönde gerçekleştirilememesi ise öğrencinin başarısızlığıyla birlikte okula olan ilgi ve isteğinin azalmasına neden olmaktadır. Toplumdan uzak, aileden dışlanmış eğitim ise amacına ulaşmamaktadır (Aslan, 1984; Ataklı, 1999; Oğan, 2000; Öztürk, 1993).

Okul-Aile İlişkilerinin Boyutları

İlköğretimde aile ile okul arasında kurulması gereken ilişkiler, alanyazına dayalı olarak, bütünsel bir anlayışla incelenmiş (Auerbach, 2002; Başar, 1996; Başaran ve Koç, 2000; Carter, 2003; Funkhouser, Gonzales ve Moles, 1997; Özçınar, 2003; Taymaz, 2000) ve konunun bazı boyutlar çerçevesinde ele alınmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Bunlar; "tanıma süreci", "yönetime katılım sağlama", "sınıf içi etkinliklerin gerçekleştirilmesi", "disiplin sorunlarının çözümü", "sosyal etkinlikler ve öğrenci kişilik hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde okul-aile ilişkileri" boyutlarıdır.

Problem Cümlesi

Bu araştırma ile ilköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gerekenler ve mevcut durumda neler yaptıklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda, "İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işlere ilişkin yönetici ve veli görüşleri nelerdir?" temel sorusuna yanıt aranmıştır. Bu temel probleme yanıt bulmak amacıyla yedi alt problem oluşturulmuştur. Bunlar;

1. İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken işlere ilişkin yönetici ve veli görüşleri nelerdir? Yönetici ve veli görüşleri arasında fark var mıdır?
2. İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken işlere ilişkin yönetici görüşleri arasında cinsiyet, kıdem ve eğitim yönetimi alanıyla ilgili öğrenim durumu değişkenlerine göre fark var mıdır? Veli görüşleri arasında cinsiyet, öğrenim, gelir ve çocuğun öğrenim gördüğü sınıf değişkenlerine göre fark var mıdır?
3. İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yaptıkları işlere ilişkin yönetici ve veli görüşleri nelerdir? Yönetici ve veli görüşleri arasında fark var mıdır?
4. İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yaptıkları işlere ilişkin yönetici görüşleri arasında cinsiyet, kıdem ve eğitim yönetimi alanıyla ilgili öğrenim durumu değişkenlerine göre fark var mıdır? Veli görüşleri arasında cinsiyet, öğrenim, gelir ve çocuğun öğrenim gördüğü sınıf değişkenlerine göre fark var mıdır?
5. İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken işlere ilişkin görüşleri ile yaptıkları işlere ilişkin görüşleri arasında fark var mıdır?
6. Velilerin okul-aile ilişkilerinde yapılması gereken işlere ilişkin görüşleriyle yapılanlara ilişkin görüşleri arasında fark var mıdır?

7. Okul-aile ilişkilerinin uygulaması konusunda, çocukları kadın yöneticilerin de görev yaptığı bir okulda öğrenim gören kadın veli görüşleriyle çocukları sadece erkek yöneticilerin görev yaptığı bir okulda öğrenim gören kadın veli görüşleri arasında fark var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, “ilköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda, yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işlerin” yönetici ve veli görüşlerine göre neler olduğunu saptamaya yönelik ilişkisel tarama modeli niteliğinde betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan 15 ilçedeki resmi ilköğretim okullarında görev yapan yöneticilerle çocukları bu okullarda öğrenim gören veliler oluşturmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü 2006-2007 öğretim yılı başı itibarıyla bu 15 ilçedeki 570 okulda 1437 yönetici ile 516.326 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini bu evrenden seçilen okul yöneticileri ve öğrenci velileri oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesi için Anderson (1990) tarafından geliştirilen örneklem belirleme çizelgesinden yararlanılmıştır. Buna göre, araştırma evrenini oluşturan 1437 yöneticiden en az 284'ünün, 516.326 öğrenci velisinden de en az 384'ünün örneklem grubuna alınması gerektiği hesaplanmıştır.

Gerek yöneticiler ve veliler gerekse evreni temsil kabiliyeti ve uygulama kolaylığı gibi ölçütleri karşılayan bir örneklem grubu için 15 ilçeden 6'sının seçilmesinin yeterli olacağı değerlendirilmiştir. Bu 15 ilçe arasından seçkisiz örneklem yöntemiyle Yenimahalle, Ayaş, Mamak, Altındağ, Kazan ve Çubuk ilçeleri seçilmiştir. Olası kayıplar da düşünülerek, en az 284 olarak hesaplanan yönetici örneklemini için 300 yöneticiye, en az 384 olarak saptanan veli örneklemini için ise 430 veliye ulaşılması hedeflenmiştir. Toplam 300 yönetici örneklemine ulaşabilmek için, örnekleme alınan 6 ilçedeki toplam 269 okul, yönetici sayılarına göre çoktan aza doğru sıralanmış, 300 yönetici sayısına en üst sıradaki 92 okulun yönetici sayısının yeterli olduğu görülmüştür. Böylece bu 92 okulda görev yapan 300 yönetici araştırmanın yönetici örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmanın veli örnekleminin belirlenmesi ise sınıf düzeylerine (1.-8. sınıflar) göre öğrenciler aracılığıyla sağlanmıştır. Buna göre örneklem grubundaki 92 okulun yarısında 1., 2., 3. ve 4. sınıflar, diğer yarısında da 5., 6., 7. ve 8. sınıfların öğrenci listelerinden en az birer öğrenci seçkisiz yöntemle belirlenmiş, bu öğrencilerin velileri de araştırmanın veli örneklemini oluşturmuştur. Sonuç olarak, yönetici örneklemini için toplam 300 yönetici, veli örneklemini için de toplam 430 veli, örneklem grubu olarak tayin edilmiş ve bu gruplara ölçekler uygulanmıştır. Geri dönen ve değerlendirmeye alınan ölçek sayısı yöneticiler için 285, veliler için de 390 olmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın alt problemlerine yanıt bulmak amacıyla biri yöneticilere diğeri velilere yönelik olmak üzere ikişer bölümden oluşan iki ölçek hazırlanmıştır. Her iki ölçeğin birinci bölümlerinde, aynı zamanda araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturan, katılımcıların bazı kişisel özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır. Yönetici ölçeklerinin birinci bölümünde cinsiyet, kıdem ve eğitim yönetimi ile ilgili öğrenim durumu; veli ölçeklerinin birinci bölümünde ise cinsiyet, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve çocuğun öğrenim gördüğü sınıf değişkenleriyle ilgili sorular yer almıştır. Ölçeklerin ikinci bölümleri ilköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gerekenler ve mevcut durumda neler yaptıklarını belirlemeye yönelik otuz (30) özdeş maddeden oluşmuştur.

Ölçeklerin kapsam geçerliliğine ilişkin olarak akademisyen görüşlerine başvurulmuştur. Yapı geçerliliği ise faktör analizi aracılığıyla incelenmiş; bu amaçla önuygulama yapılmıştır. Önuygulamaya, Altındağ, Mamak ve Yenimahalle ilçelerindeki toplam 32 ilköğretim okulundan,

95 yönetici ile 126 veli alınmıştır. Ön uygulama sonucu elde edilen verilere faktör analizi uygulanıp uygulanamayacağına saptanması amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmıştır. Verilere faktör analizi uygulayabilmek için en küçük KMO değerinin 0.60'ın üzerinde olması önerilmektedir (Tavşançıl, 2005). Ölçeğe ait 46 maddenin KMO değerinin 0.91 olduğu bulunmuştur. Ulaşılan değer 0.60'dan büyük olması nedeniyle verilere faktör analizi uygulanabileceği anlaşılmıştır. Faktör analizinde, verilerin normal dağılıma sahip olması da gerekir. Barlett Testi sonuçları, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini göstermektedir.

Faktör analizi ile ölçeğin tek veya çok faktörlü olup olmadığının belirlenmesine de çalışılmıştır. Bu amaçla veriler üzerinde, bir faktör analizi tekniği olan, Temel Bileşenler Analizi ve ölçeğin birbirinden bağımsız alt faktörlerinin tespit edilebilmesi için Varimax Dik Döndürme Yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre maddelerin ölçeğin hazırlanmasında esas alınan 5 faktörde toplanıp toplanmadıklarına bakılmıştır. Bu faktörlerde toplanmadığı görülen maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Böylelikle ölçekteki madde sayısı 46'dan 30'a inmiştir. Bu 30 madde için yapılan faktör analizi sonucunda maddelerin birbirinden bağımsız 5 faktörde toplandığı görülmüştür. Ölçekteki beş faktörün her birinin özdeğeri 1'in üzerindedir. Bu 5 boyutun açıkladığı toplam varyans ise % 34.86'dır. Bu değerler ilgili alanyazında kabul edilebilen değerler arasındadır (Stevens, 2002). Tablo 1'de faktörlerin açıkladığı varyans oranları ile faktörlere göre alfa katsayıları verilmiştir.

Tablo 1.

Okul-Aile İlişkileri Alt Faktörlerinin Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları

Faktör	Açıkladığı Varyans %	Alfa
Tanıma Süreci	5.19	.74
Yönetime Katılım Sağlama	5.38	.75
Sınıf İçi Etkinliklerin Gerçekleştirilmesi	7.56	.81
Disiplin Sorunlarının Çözümü	7.46	.82
Sosyal Etkinlikler ve Öğrenci Kişilik Hizmetleri	9.27	.87

Açıklayıcı faktör analizi ile belirlenen faktörlerin, hipotezle belirlenen faktör yapılarına uygunluğunu test etmek amacıyla ölçeğe doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır (Özdamar, 2004). Doğrulayıcı faktör analizinden yararlanarak model-veri uyumunun hesaplandığı istatistiklerden en sık kullanılanları ki-kare (χ^2), χ^2/sd ve RMSEA'dır. Hesaplanan χ^2/df oranının 5'ten küçük olması ve RMSEA değerinin 0.055'ten düşük çıkması model-veri uyumunu göstermektedir (Jöreskog ve Sorbom, 1993; Marsh ve Hocevar, 1988). RMSEA değerinin 0.053 olması ve buna ait % 90 olasılıklı güven aralığının 0.053 değerini kapsamaması ölçeğin model-veri uyumunun yüksek olduğunu göstermektedir. Model-veri uyumuna ilişkin istatistiksel değerler dikkate alındığında, modelin veriyle yüksek düzeyde uyum sağladığı, dolayısıyla ölçeğin yapısal geçerliliğe sahip olduğu söylenebilir. Tablo 2'de ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin istatistikler yer almaktadır.

Tablo 2.

Okul-Aile İlişkileri Ölçeği İçin Uyum İyiliği Testlerine (Goodness-of-Fit Indices) İlişkin Değerler

Ki-Kare Testi	Sd	P-Değeri	Tahminin Ortalama Karekök Hatası (RMSEA-Root Mean Square Error of Approximation)	% 90 Güven Aralığı Tahminin Ortalama Karekök Hatası (RMSEA)
591.32	367	P<.05	.053	.045-.060

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Likert tipi beşli derecelendirme yaklaşımıyla hazırlanan ölçekte, “hiç” seçeneğine 1, “az” 2, “orta” 3, “çok” 4 ve “tam” seçeneğine 5 puan verilmiştir. Dereceleme ölçeğindeki aralık sayısının, seçenek sayısına bölünmesiyle ($4/5=0.80$) maddelerin değerlendirilmesinde yararlanılacak puanlar belirlenmiştir. Buna göre, “hiç” seçeneğinin puan aralığı 1.00-1.79; “az” 1.80-2.59; “orta” 2.60-3.39; “çok” 3.40-4.19 ve “tam” seçeneğinin puan aralığının ise 4.20-5.00 arasında değer taşıdığı kabul edilmiştir. Araştırmada, yönetici ve velilerden elde edilen betimsel verilerin yorumlanmasında, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinden yararlanılmıştır. Araştırma ölçeğinin parametrik test varsayımlarını karşıladığı görüldüğünden ikili karşılaştırmalarda t-testi, ikiden fazla değişken karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonuçlarının anlamlı çıktığı durumlarda ise farklılığın kaynağını bulmak amacıyla çoklu karşılaştırma yapılmıştır. Sınamalar ve bulguların yorumlanmasında 05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen yönetici ve veli görüşleriyle bunlar arasında fark olup olmadığına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Okul-Aile İlişkilerinde Yapılması Gereken İşlere İlişkin Görüşler

Bu araştırmanın yanıtını aradığı birinci alt problem, okul-aile ilişkileri konusunda yapılması gereken işlere ilişkin yönetici ve veli görüşleriyle bunlar arasında fark olup olmadığının saptanmasıdır. Yönetici ve velilere göre okul-aile ilişkilerinde en yüksek düzeyde beklenti oluşturan işler sırasıyla Tablo 3’te yer almaktadır. Tabloda da gösterildiği üzere, velilerin en yüksek düzeydeki beklentilerine ilişkin işler, “disiplin” konusu ile ilişkili olanlardır. Yöneticilerin en yüksek düzeydeki beklentilerine ilişkin işler ise “disipline” ve “öğrenci kişilik hizmetleri” konularına ilişkin olanlardır. “Disipline” ilişkin beklentiler, okul güvenliği ve olumlu öğrenci davranışları konularının ne derece önemsendiğini göstermektedir. Bir başka ifade ile disiplin sorunları çözümlenmeden, öğrencilerin etkili okul yaşantıları gerçekleştirebilmelerinin sağlanması zordur, denilebilir.

Tablo 3.

Okul-Aile İlişkilerinde Yapılması Gereken İşlere İlişkin Yönetici ve Veli Görüşleri

Yöneticilere Göre	N	\bar{X}	Düzyer
1. Tüm alanlarıyla birlikte okulun güvenli bir yer haline getirilmesi.	285	4.72	Tam
2. Rehberlik servisi ve öğrenci kişilik hizmetleri hakkında velilerin bilgilendirilmesi.	285	4.67	Tam
3. Öğrencilerin kötü alışkanlıklara yönelmemeleri.	285	4.65	Tam
4. Sınıf içi yaşamda öğrencilere eşit davranılması ve farklılıklarına saygı duyulması.	285	4.65	Tam
5. Kötü alışkanlıklara ilişkin bilgilendirme.	285	4.62	Tam
Velilere Göre			
1. Tüm alanlarıyla birlikte okulun güvenli bir yer haline getirilmesi.	390	4.82	Tam
2. Kötü alışkanlıklar konusunda velilerin bilgilendirilmesi.	390	4.79	Tam
3. Öğrencilerde istenmeyen davranışlara neden olan kaynakların belirlenmesi.	390	4.77	Tam
4. Disiplin kurallarının uygulanması.	390	4.76	Tam
5. Öğrencilerin kötü alışkanlıklara yönelmemeleri.	390	4.76	Tam

Kişisel Değişkenlere Göre Okul-Aile İlişkilerinde Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşler

Araştırmanın ikinci alt problemi, okul-aile ilişkilerinde yapılması gerekenlere ilişkin yönetici ve veli görüşlerinin bazı kişisel değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediklerinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Eğitim yönetimi alanında lisans ve/veya lisansüstü öğrenim görmüş olan yöneticiler, bu alanda sadece hizmetiçi eğitim görenlere göre okul-aile ilişkileri sürecinde yapılması gerekenlere ilişkin olarak daha düşük bir beklentiye sahiptir. Eğitim yönetimi alanında öğrenim görmüş yönetici görüşleri ortalaması 4.39, sadece hizmetiçi eğitim görmüş olanların ortalaması ise 4.57'dir. Her iki grup da işlerin "tam" olarak yapılmasını beklemekle birlikte, görüşleri arasındaki fark (.18) .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Eğitim yönetimi alanında herhangi bir öğrenim görmemiş olan yöneticilerin okul-aile ilişkileri sürecinde yapılması gerekenlere ilişkin beklentileri ortalaması 4.60, bu alanda öğrenim görmüş olanların 4.39'dur. Her iki grup da işlerin tam olarak yapılmasını beklemektedir. Diğer yandan gruplar arasındaki görüş farkı (.21) .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Lisans ve/veya lisansüstü düzeyde öğrenim görmüş yöneticilerin beklentileri öğrenim görmemiş olanlardan daha düşüktür. Öğrenim görmüş olanların beklentilerinin düşük çıkması, yapılması gerekenleri mevcut koşulları göz önünde bulundurarak değerlendirdikleri biçiminde yorumlanabilir.

Okul-aile ilişkilerinde yapılması gerekenlere ilişkin olarak erkek velilerin görüşleri ortalaması 4.59, kadın velilerin görüşleri ortalaması 4.68'dir. Erkek ve kadın veli görüşleri arasındaki fark (.11) .05 düzeyinde anlamlıdır. Bu durum kadınların okul-aile ilişkilerini erkek velilere oranla daha fazla önemsedikleri biçiminde yorumlanabilir. Velilere ilişkin olarak gelir değişkeni dört kategoride ele alınmıştır. Bunlar; "500 TL ve altı", "501-1500 TL", "1501-2500 TL" ve "2501 TL ve üzeri" gelir kategorileridir. Her bir kategoride yer alan velilerin beklentileri "tam" düzeyindedir. Bu kategorilerden sadece en düşük kategoride yer alan veli görüşleriyle diğer kategorilerde geliri olan veliler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. 500 TL ve altında geliri olan velilerin beklentileri diğerlerinden daha yüksektir. Bu durum, gelir olanaklarının sınırlı olması nedeniyle çocuklarının eğitimine katkılarının az olacağını düşünmelerinin, okuldan beklentiği artırdığı biçiminde yorumlanabilir.

Öğrenim durumu değişkeni açısından ise veliler, "ilkokul, ortaokul, lise ve yüksekokul" olmak üzere dört kategoride ele alınmıştır. Bu kategorilerde yer alan velilerin de okul-aile ilişkilerinde yapılması gerekenlere ilişkin beklentileri "tam" seçeneğindedir. Bu kategorilerdeki velilerden ilkokul mezunu olanlarla lise ve yüksekokul mezunu olanların görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. İlkokul mezunu velilerin beklentileri lise ve yüksekokul mezunu velilerden daha yüksektir. Öğrenim durumu değişkeni açısından ayrıca, ortaokul mezunu veli görüşleriyle yüksekokul mezunu veli görüşleri arasında da fark olduğu saptanmıştır. Ortaokul mezunu velilerin beklentileri yüksekokul mezunu olanlardan daha yüksektir. Bulgular, ilk ve ortaokul mezunu velilerin çocuklarının okul yaşantılarına ilişkin olarak okullarla daha fazla etkileşim içerisinde bulunmak istediklerini göstermektedir. Bu durum, bu gruplardaki velilerin, çocuklarının gelişiminde, okulun olanaklarına daha fazla ihtiyaç duydukları şeklinde de yorumlanabilir.

Okul-Aile İlişkilerinin Uygulamada Gerçekleşme Durumuna İlişkin Görüşler

Bu araştırmanın çözümünü aradığı üçüncü alt problem, okul-aile ilişkilerinin uygulamasına ilişkin yönetici ve veli görüşleriyle görüşler arasında fark olup olmadığının saptanmasıdır.

Tablo 4.

Okul-Aile İlişkilerinin Uygulamada Gerçekleşme Durumuna İlişkin Görüşler

Yöneticilere Göre	N	\bar{X}	Düzyey
1. Kötü alışkanlıklara ilişkin eğitici etkinlikler düzenlenmesi.	285	2.53	Az
2. Başarı düzeyi düşük öğrencilere öğrenme olanakları sunulması.	285	2.60	Orta
3. Öğrencilere özel ilgi alanlarında gelişme olanakları sunulması.	285	2.69	Orta
4. Velilerin öğretim programının işleyişi konusunda bilgilendirilmesi.	285	2.75	Orta
5. Velilerin sınıf ziyaretlerine olanak sağlanması.	285	2.77	Orta
Velilere Göre			
1. Kötü alışkanlıklara ilişkin eğitici etkinlikler düzenlenmesi.	390	1.96	Az
2. Boş zamanların okuldan yararlanılarak sosyal etkinliklerle değerlendirilmesi.	390	2.23	Az
3. Başarı düzeyi düşük öğrencilere okulda başarılarını artırabilme olanağı sunulması.	390	2.25	Az
4. Öğrencilere spor, müzik, resim, tiyatro gibi alanlarda gelişme olanakları sunulması.	390	2.27	Az
5. Öğrencilere tiyatro gösterisi, sergi vb. etkinlikler düzenleme olanakları sunulması.	390	2.35	Az

Yönetici ve veli görüşlerine göre, okul-aile ilişkilerinde en düşük uygulama oranına sahip işlere Tablo 4'te yer verilmiştir. Araştırma bulgularına göre, yöneticiler sınıf içi etkinliklerle tanuma sürecinde, velilerle etkili okul-aile etkileşimi gerçekleştiremediklerini düşünmekte; veliler ise sosyal etkinlikler ve öğrenci kişilik hizmetleriyle disiplin sorunlarının çözümüne ilişkin konularda kendileriyle etkili okul-aile ilişkileri kuramadığını düşünmektedirler.

Kişisel Değişkenlere Göre Okul-Aile İlişkilerinde Uygulamaya İlişkin Görüşler

Öğrenim durumu değişkeni açısından bütün gruplardaki yöneticiler okul-aile ilişkilerinde uygulamanın "orta" düzeyde gerçekleştirildiği görüşündedir. Yönetici gruplarından eğitim yönetimi alanında akademik ve hizmetiçi eğitim görmüş olanlarla hiç öğrenim görmemiş olanların görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Eğitim yönetimi alanında, öğrenim görmüş yöneticilerle hizmet içi eğitim görmüş yöneticiler, bu alanda öğrenim görmemiş olanlara göre, okul-aile ilişkilerinde daha fazla performans sergilemektedirler. Bu duruma, eğitim yönetimi alanında öğrenim görmüş yöneticilerin okul-aile ilişkileri konusundaki işleri nasıl yapabileceklerine ilişkin uygulama yeterliliğine sahip olmaları yol açmış olabilir. Eğitim yönetimi alanında öğrenim görmemiş yöneticilerin okul-aile ilişkilerindeki performanslarının düşük olması ise onların işi nasıl yapabileceklerine ilişkin yeterlilikten yoksun olmaları şeklinde yorumlanabilir.

Gelir durumuna göre veliler, okul-aile ilişkilerinin "düşük orta" düzeyde gerçekleştirildiği görüşündedir. Gelir kategorilerine göre, en düşük gelir grubundaki veli görüşleri ile diğer gelir gruplarındaki veli görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Gelir değişkenine göre, ayrıca 501-1500 TL arasında gelire sahip veli görüşleriyle en yüksek gelir grubundaki veli görüşleri arasındaki fark da anlamlı bulunmuştur. Düşük gelir grubundaki veliler, okul-aile ilişkilerinde uygulamanın daha düşük düzeyde gerçekleştiğini düşünmektedirler. Öğrenim değişkenine göre ise veliler, okul-aile ilişkilerinin "az" düzeyinde bir uygulamaya sahip olduğu görüşündedir. Bu değişken açısından ilk ve ortaokul mezunu veli görüşleriyle lise ve yüksekokul mezunu olanların görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Gelir ve öğrenim düzeyi yüksek olan veliler, diğerlerine göre, yöneticilerin okul-aile ilişkileri sürecinde daha çok etkinlikte bulduklarını düşünmektedirler.

Okul-Aile İlişkilerinde Yapılması Gerekenlerle Uygulamada Yapılanlara İlişkin Yönetici Görüşleri

Araştırma bulgularına göre, yöneticiler, okul-aile ilişkilerinin bütün boyutlarındaki işlerin en yüksek düzeyde yapılması gerektiğini, ancak uygulamada 'orta' seçeneğinde bir performans sergilediklerini belirtmektedirler (Tablo 5).

Tablo 5.

Okul-Aile İlişkilerinde Yapılması Gerekenlerle Uygulamaya İlişkin Yönetici Görüşleri

Okul-Aile İlişkilerinin Boyutları	\bar{X}	N	SS	t	p
Tanıma Süreci/YAPILMASI GEREKEN	4.52	285	.43		
Tanıma Süreci /UYGULAMA	2.85	285	.79	32.77	.00*
Yönetime Katılım/YAPILMASI GEREKEN	4.60	285	.40		
Yönetime Katılım/ UYGULAMA	3.03	285	.82	30.20	.00*
Sınıf İçi Etkinlikler/YAPILMASI GEREKEN	4.51	285	.42		
Sınıf İçi Etkinlikler/UYGULAMA	2.81	285	.73	32.76	.00*
Disiplin Sorunlarının Çözümü/YAPILMASI GEREKEN	4.64	285	.37		
Disiplin Sorunlarının Çözümü/UYGULAMA	2.95	285	.85	31.18	.00*
Sosyal Etkinlikler ve Kişilik Hizmetleri/YAPILMASI GEREKEN	4.57	285	.44		
Sosyal Etkinlikler ve Kişilik Hizmetleri /UYGULAMA	2.89	285	.71	33.94	.00*

*p<.05

Bulgular, yöneticilerin, okul-aile etkileşimini oldukça düşük bir düzeyde gerçekleştirdiklerini göstermektedir. Bu durum aynı zamanda okula aile katılımının yetersizliğini de ortaya koymaktadır.

Okul-Aile İlişkilerinde Yapılması Gerekenlerle Uygulamada Yapılanlara İlişkin Veli Görüşleri

Veliler, okul-aile ilişkilerinin bütün süreçlerinde uygulamanın yüksek düzeydeki beklentilerinin aksine yetersiz bir oranda gerçekleştiği görüşündedir (Tablo 6). Okul-aile ilişkileri bir bütün olarak ele alındığında ortaya çıkan bulgular, çocuklarının okul yaşantılarına ilişkin olarak, velilerin okullarla etkili iletişim kuramadıklarını göstermektedir. Bu durum, çocuğun eğitimine aile katılımını sağlayacak yönetsel süreçlerin beklentilere uygun bir düzeyde gerçekleştirilemediğinin de bir göstergesidir.

Tablo 6.

Okul-Aile İlişkilerinde Yapılması Gerekenlerle Uygulamaya İlişkin Veli Görüşlerinin Karşılaştırılması

Okul-Aile İlişkilerinin Boyutları	\bar{X}	N	SS	t	p
Tanım Süreci/YAPILMASI GEREKEN	4.54	390	.48		
Tanım Süreci /UYGULAMA	2.50	390	.85	39.20	.00*
Yönetime Katılım/YAPILMASI GEREKEN	4.62	390	.40		
Yönetime Katılım/ UYGULAMA	2.58	390	.91	39.53	.00*
Sınıf İçi Etkinlikler/YAPILMASI GEREKEN	4.65	390	.36		
Sınıf İçi Etkinlikler/UYGULAMA	2.49	390	.82	45.71	.00*
Disiplin Sorunlarının Çözümü/YAPILMASI GEREKEN	4.76	390	.29		
Disiplin Sorunlarının Çözümü/UYGULAMA	2.45	390	.87	49.54	.00*
Sosyal Etkinlikler ve Kişilik Hizmetleri/YAPILMASI GEREKEN	4.66	390	.38		
Sosyal Etkinlikler ve Kişilik Hizmetleri /UYGULAMA	2.37	390	.73	51.65	.00*

*p<.05

Yönetici Cinsiyetine Göre Okul-Aile İlişkilerinin Uygulama Durumuna İlişkin Kadın Veli Görüşleri

Kadın veliler, kadın yöneticilerin de görev yaptığı okullarda, 'okul-aile ilişkilerinin tanıma ve yönetime katılım süreçlerinde', kendilerine daha fazla etkileşim olanağı sunulduğu görüşlerine sahiptir. Kadın velilerin bu süreçlere ilişkin görüşleri "orta" seçeneğindedir. Kadın veliler, sadece erkek yöneticilerin görev yaptığı okullarda ise bu süreçlerin "az" seçeneğinde gerçekleştiği görüşündedirler. Buna göre, kadın veliler, kadın yöneticilerin okul-aile etkileşimine, dolayısıyla okul yönetimine olumlu katkı sağladıklarını düşünmektedirler. Bu bulgu, kadın velilerin, okullarda daha fazla kadının yönetim görevi üstlenmesini bekledikleri şeklinde de yorumlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Veliler de yöneticiler de okul-aile ilişkileri konusunda yapılması gereken işleri en yüksek düzeyde gerekli görmekte; ancak veliler okul-aile ilişkilerine yöneticilerden daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. "Okul güvenliği" okul-aile ilişkileri sürecinde en başta yerine getirilmesi gereken iş olarak görülmektedir. Yönetici ve veliler, en çok "disiplin sorunlarının çözümü" ile ilgili işlere öncelik vermekte; öğrencilerin okul yaşantılarını en çok bu sürecin etkilediğini düşünmektedirler. Kadın velilerle, gelir ve öğrenim düzeyi düşük olan veliler, okul-aile ilişkilerine daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Yönetici ve velilere göre, okullarda "zararlı madde kullanımı ve şiddete ilişkin eğitici etkinlikler düzenlenmesi" konusu, okul-aile ilişkileri sürecinde en düşük oranda gerçekleştirilen iş olarak kabul edilmektedir.

Veliler, "sosyal etkinlikler ve öğrenci kişilik hizmetleri" ile birlikte "disiplinle ilgili işlerde" kendileriyle etkili iletişim kuramadığı görüşündedir. Yöneticiler ise "sınıf içi etkinlikler" ile "tanım sürecinde", ailelerle amaçlanan oranda işbirliği yapamadıklarını düşünmektedirler. Yöneticiler özellikle "sınıf içi etkinliklerde" ailelerle etkili ilişkiler kurarak öğrencilerin akademik gelişimine yeterli katkı sağlayamadıklarını kabul etmektedirler. Eğitim yönetimi alanında öğrenim görmüş yöneticilerle hizmetiçi eğitim görmüş olanlar, bu alanda öğrenim görmemiş

olanlarla kıyaslandığında, okul-aile ilişkileri konusundaki performanslarını daha yüksek bulmaktadırlar. Gelir ve öğrenim düzeyi yüksek olan veliler de gelir ve öğrenim düzeyi düşük olanlarla karşılaştırıldığında, okul-aile ilişkilerinin daha yüksek bir gerçekleşme oranına sahip olduğunu düşünmektedirler. Kadın velilere göre, kadın yöneticiler, okul-aile ilişkilerinde yönetimin etkililiğini artırmaktadırlar. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

Ailelerin çocuklarının okul yaşantılarına ilişkin ihtiyaçlarını saptayıcı analizler yapılmalı, analiz sonuçlarına göre de onlara çocuklarına yardımcı olma yeterlikleri kazandırıcı eğitim programları düzenlenmelidir. Yönetimde ve aile ile ilişkilerde başarıya ulaşılabilmesi için yöneticilik görevine atanacaklarda eğitim yönetimi alanında lisansüstü öğrenim görmüş olma koşulu aranmalıdır. Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı ailelerden gelen öğrencilere öğrenme yaşantılarındaki yetersizlikler ile spor, müzik, resim, tiyatro, demokratik ve sağlıklı yaşam konularında, kendilerini geliştirme olanakları sunulmalı, ailelerine de çocuklarının öğrenimleri süresince ekonomik destek sağlanmalıdır. Okul yönetiminde ve aile ile ilişkilerde etkililiğin artırılması amacıyla kadınların yönetimde daha fazla istihdam edilmesine yönelik politikalar geliştirilmeli ve uygulamaya konulmalıdır.

Kaynakça

- Anderson, G. (1990). *Fundamentals of educational research*. London: The Farmer Press.
- Aslan, B. (1984). "Ankara Merkez İlçelerinde Temel Eğitim Birinci Kademe Düzeyinde Okul-Aile İlişkileri." Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Ankara.
- Ataklı, A. (1999). Toplumsal Kalkınma Açısından İlköğretimde Çocuğu Olan Ailelerin Eğitim Gereksinimleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 18, 245-255.
- Auerbach, S. (2002). "Under co-construction: parent roles in promoting college access for students of color." Ph. D, University of California, United States: Los Angeles. [Online] Retrieved on 10-July-2006, at URL: <http://proquest.umi.com/pqdweb>.
- Aytaç, T. (1995). "Genel Liselerde Uygulanmakta Olan Ders Geçme ve Kredi Düzeni Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşleri, Sorunlar ve Çözüm Önerileri." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, A. (2001). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Başar, H. (1996). *Sınıf Yönetimi*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Başaran, S. ve Koç, F. (2000). *Ailenin Çocuğun Okuldaki Eğitimine Katılım Sorunları ve Katılımın Sağlanması İçin Alternatif Bir Model*. Ankara: MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Belçer, F. (1993). "Anne ve Babaların Çocuğun Okul Başarısına Yardım ve Katkıları." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Bilgin, M. (1990). "Ankara Merkez İlçelerindeki Orta Okullarda okul ile Ailenin İşbirliği ve Sorunları." Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Birleşmiş Milletler. (1995). Çocuk Hakları Sözleşmesi. 22184 Sayılı Resmi Gazete.
- Burns, R. C. (1993). *Parents and schools: from visitors to parents*. Washington DC: National Education Association.
- Carter, S. (2003). *Educating our children together a sourcebook for effective family-school community partnerships*. Oregon: Consortium for Appropriate Dispute Resolution in Special Education.
- Celep, C. (1998). Eğitim Örgütlerinde Öğretmenlerin Örgütsel Adanmışlığı. *Eğitim ve Bilim*, 108, 56-62.
- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Doğan, E. (1995). "Ankara Merkez İlköğretim Okullarında Okul-Aile İletişiminin Engelleri." Yayınlanmamış

yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Epstein, J. L. (1995). School/ family/ community partnerships: caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76, 701-712.
- Funkhouser, J. E., Gonzales, M. R. & Moles, O. C. (1997). *Family involvement in children's education: successful local approaches: an idea book*. Washington DC: United States Department of Education, Office of Educational Research and Improvement.
- Gül, H. (1998). "Çevresel Baskı Gruplarının Okulun Yönetimsel ve Eğitsel İşleyişine Etkileri." Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (1991). *Educational administration theory research practice*. NY: McGraw Hill.
- Joreskog, K. G. & Sorbom, D. (1993). *Lirsel VIII: Structural equation modeling with the simplis command language*. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Marsh, H. W. & Hocever, D. (1988). A new more powerful approach to multitrait-multimethod analysis: application of second-order confirmatory factor analysis. *Journal of Applied Psychology*, 73, 107-117.
- MEB. (2004). *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. 25620 Sayılı Resmi Gazete.
- Nural, E. (1987). "Velilerin Okul Yönetiminden Beklediği Davranışlar." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Oğan, M. (2000). "Okul, Okul-Aile Birliği ile Ana-Baba İletişimi ve Velilerin Eğitim Beklentisi." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özçınar, Z. (2003). "Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin İletişimsel Yeterlilikleri ve Öğrenci Başarıyla Olan İlişkisi." Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler) 2 (Yenilenmiş 5. Baskı)*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Öztürk, H. (1993). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Stevens, J. P. (2002). *Applied multivariate statistics for the social science (4th Ed)*. London: Lawrence Erlbaum Publishers.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2002). Eğitim ve Okul Yönetiminde Eğitim Bölgesi Danışma Kurullarının İşlevi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2, 136-146.
- Tavşançıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Taymaz, H. (2000). *İlköğretim ve Ortaöğretim Müdürleri İçin Okul Yönetimi (5. Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tourish, D. & Hargie, O. (1998). Auditing staff-management communication in schools: a framework evaluating performance. *International Journal of Educational Management*, 12, 176-182.
- Uluğ, F. (1990). Okul-Aile İşbirliğinde Sorunlar ve Öneriler. *Milli Eğitim Vakfı Dergisi*, 5, 20-22.
- Wells, B. & Spinks, N. (1995). Communicating with the community. *Career Development International*, 4, 108-116.